

Бібліографічний портрет бібліотеки національного значення

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка: (1886—2011) : кат. вид. б-ки та публікацій про її діяльн. : [у 4 ч.] / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад.: О. П. Куніч та ін.]. — Х., 2011. — 485 с. — (До 125-річчя Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка). — Електронний аналог: режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com/83.pdf>. — Назва з екрана.

У жовтні 2011 року одна з найстаріших бібліотек України — Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка відзначила 125-річний ювілей. За більш ніж 125-річну історію ХДНБ ім. В. Г. Короленка сформувала потужну інформаційну базу національного значення — універсальний за змістом фонд вітчизняних і зарубіжних документів. Нині ця книгозбірня — одна з найбільших наукових бібліотек Європи (її фонд налічує понад 7 млн документів, унікальних за змістом та видовим складом), провідний науковий центр у галузі бібліотекознавства, бібліографознавства і книгознавства. За обсягом фонду бібліотека посідає друге місце в країні (після Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського НАН України) і перше — серед бібліотек системи Міністерства культури України. ХДНБ ім. В. Г. Короленка — один із найстаріших культурно-просвітницьких закладів України — була відкрита у жовтні 1886 р. як Харківська громадська бібліотека і за 125 років існування стала потужним інформаційним центром, що надає послуги понад 50 тисячам користувачів щорічно.

Про основні проблеми, напрями і масштаби діяльності книгозбірні, які відображені в її виданнях, працях співробітників та публікаціях про неї, і надає відомості рецензований посібник.

З часів заснування й дотепер вийшла друком велика кількість видань бібліотеки, а також численні публікації про її діяльність на різних етапах розвитку. Наведені у посібнику матеріали є джерелознавчою базою для подальшого глибокого вивчення історії та досвіду роботи однієї з найбільших книгозбірень країни і бібліотечної справи в Україні в цілому.

З нагоди 100-річного ювілею та відзначення 110-річчя та 120-річчя заснування ХДНБ ім. В. Г. Короленка було видано три бібліографічні покажчики. Укладачі вирішили до 125-річчя книгозбірні узагальнити випущену та додати нову бібліографічну інформацію про бібліотеку в одному виданні. Тож рецензований посібник містить доопрацьовані матеріали трьох частин (ч. 1. 1886—1986 рр.; ч. 2. 1986—1996 рр.; ч. 3. 1996—2006 рр.) та додану четверту частину, яка відображає інформацію про діяльність установи за 2006—2011 рр. Кумуляція попередніх покажчиків в одному виданні зумовила хронологічно-тематичне групування матеріалу, яке дає змогу виявити основні напрями діяльності та розвитку закладу в певні історичні періоди, але, на наш погляд, не становить цілісної картини. Доцільно було б використати все ж таки тематичне групування, всередині розділів — алфавітне, а хронологічний покажчик подати як допоміжний.

Послідовність тематичних розділів логічна, визначається темою, цільовим та читачьким призначенням покажчика, внутрішніми зв'язками між розділами. Бібліографічний "порт-

рет" бібліотеки розкриває її організаційно-адміністративні та управлінські засади, історію, роботу структурних підрозділів, основні напрями діяльності, видавничу продукцію, публікації співробітників, які не стосуються діяльності закладу або вийшли поза його межі, матеріали про установу та співробітників, її наукові, культурні та міжнародні зв'язки.

Варто відзначити гнучкість методичних рішень укладачів, продиктовану логікою групування матеріалу, об'єктів відображення. Так, усередині найдрібніших рубрик бібліографічні описи розташовано хронологічно (наприклад, з метою зображення динаміки видавничої діяльності) або за персональними гніздами ("Матеріали про співробітників") тощо.

Аналіз діяльності бібліотеки і його бібліографічне відображення свідчать, що на сьогодні заклад є провідною документально-комунікаційною установою регіону і країни. Нині ХДНБ ім. В. Г. Короленка поширює свою діяльність як науково-методичний центр з питань книгознавства, формування, збереження, експертизи та використання раритетних бібліотечних зібрань на всю Україну. Очолює цей напрям знаний фахівець, завідувач науково-дослідного відділу книгознавства, колекцій рідкісних видань і рукописів, доктор філологічних наук, професор І. Лосівський.

Інноваційністю і творчим пошуком характеризується діяльність книгозбірні, спрямована на розвиток національної культури, українознавства, краєзнавства. На базі відділу "Україніка", яким керує заслужений працівник культури України Н. Полянська, здійснює свою діяльність обласна організація Національної спілки краєзнавців України, з 1978 р. діє авторитетний у регіоні клуб "Краєзнавець". Як провідний центр національної та краєзнавчої бібліографії бібліотека видає низку науково-допоміжних тематичних, біобібліографічних і персональних посібників, серед яких: "Книги українською мовою у фонді ХДНБ ім. В. Г. Короленка (1798—1923)", "Українська преса у фондах ХДНБ ім. В. Г. Короленка", "Економічна україніка (1990—2004)", "Історія Слобідської України", "Історія міст і сіл Харківської області", "Історія Харківської єпархії: до 200-річчя заснування", "Харків. XX століття", "Шевченкіана української діаспори", "Підприємництво та комерційна діяльність в Україні: з історії розвитку", персональні серії "Краєзнавці Слобожанщини", "Діячі української діаспори" та багато інших.

Бібліотеці належить одне із провідних місць у забезпеченні інформацією потреб науки і виробництва. На базі відділу науково-інформаційного забезпечення інноваційних процесів, який очолює заслужений працівник культури України В. Прохорова, діє центр інформаційної підтримки винахідництва. Щороку відбуваються науково-практичні конференції "Проблеми винахідництва і раціоналізаторської діяльності у Харківській області", видається серія посібників "Винахідники Харківщини".

Як провідний науково-дослідний центр у галузі бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства ХДНБ щороку розробляє 14—15 досліджень всеукраїнського, регіонального та локального рівнів, серед них фундаментальні: "Документальна пам'ять України", "Реституція бібліотечних фондів", "Українська книга та періодичні видання у фондах бібліотек та музеїв системи Міністерства культури України (1574—1923)" та ін., проводить міжнародні та всеукраїнські науково-практичні конференції (тематичні конференції та семінари бібліографознавчої тематики, щорічні "Короленківські читання" та ін.). Видається "Збірник наукових праць" бібліотеки, хроніка подій, довідники з історії ХДНБ та бібліотек Харкова та ін.

Відображені у каталозі видання свідчать про те, що ХДНБ ім. В. Г. Короленка нині — потужний центр науково-інформаційного забезпечення фахівців у галузі соціальних комунікацій, зокрема бібліотекознавців, бібліографів, книгознавців. Її працівники надають оперативну та актуальну інформацію своїм колегам, викладачам, аспірантам, докторантам, студентам за допомогою зведеного каталогу нових надходжень до провідних бібліотек Харкова "Бібліотечна справа. Бібліотекознавство. Бібліографознавство" (шокварталу), а історики книги і бібліотечної справи, бібліографії знайдуть інформацію у друкованих ретроспективних каталогах "Документи з бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства у фондї ХДНБ ім. В. Г. Короленка" (вийшло чотири випуски).

Постійно зростає і якісно покращується науковий рівень видань ХДНБ ім. В. Г. Короленка. Як свідчать проведені нами підрахунки, на основі тих, що відображені в рецензованому посібнику, протягом п'яти років (2007—2011) було випущено 238 одиниць. Жанрова палітра їх різноманітна: це бібліографічні покажчики, каталоги, інформаційні списки, матеріали науково-практичних конференцій, довідники, проспекти, нариси, статті тощо.

Про високий професійний рівень співробітників бібліотеки свідчать і численні статті у фахових журналах, книгознавчі та літературознавчі розвідки, повідомлення, нариси та доповіді на наукових конференціях, семінарах, читаннях тощо. Так, за 2007—2011 рр. вийшло 175 публікацій — це наукові розвідки, опубліковані на сторінках провідних професійних фахових видань "Бібліотечний форум України", "Бібліотечна планета", "Вісник Харківської державної академії культури", "Мир библиографии", а також активна участь у регіональних та всеукраїнських проєктах: "Енциклопедії сучасної України", довіднику "Літературна Харківщина", журналі "Губернія", газетах "Культура і життя", "Слобідський край", тижневику "2000" та ін.

Багато зусиль для розвитку бібліотеки докладає її директор — заслужений працівник культури України, кавалер ордена княгині Ольги III ступеня Валентина Дмитрівна Ракитянська, яка виводить її на новий рівень, створює справжній Центр знань XXI століття, комфортний для користувачів осередок духовності.

Тож типологія відображених у рецензованому покажчику документів різноманітна і включає офіційні, наукові, науково-популярні, виробничі, довідкові та інформаційні видання. При цьому офіційні документи, якими керувалася бібліотека на різних історичних етапах свого розвитку, містяться в окремому розділі, винесеному за межі 1—4 частин. На майбутнє хотілося б порадишити укладачам включати не лише друковані матеріали, а й електронні джерела.

Бібліографічні описи відповідають чинному стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання". За необхідності укладачі супроводжують їх довідковими анотаціями.

Слід зауважити: завдяки тому, що у посібнику досить широко представлені роботи бібліографів, бібліографічні покажчики різних типів, це видання виконує не лише довідкову функцію, а є і метабібліографічним покажчиком.

Науково-довідковий апарат видання досить розгорнутий і складається з передмови, іменного покажчика, списків використаних джерел та скорочень, непередбачених чинними стандартами.

Загалом рецензований посібник становить інтерес не лише для фахівців бібліотечної справи, працівників інформаційних установ, а й для культурологів, викладачів, аспірантів та студентів навчальних закладів культури.

Можна також відзначити досконале поліграфічне оформлення видання, випущеного за підтримки Міністерства культури України рекламною агенцією "IPIC": тверда палітурка, крейдований папір. Про високий рівень видання свідчить і відзнака Української бібліотечної асоціації, яка визначила його переможцем у номінації "Бібліографічний посібник року" (2012).

Тож бажано королівцям і надалі підкорювати професійні та творчі вершини, результати яких відображатимуться у наступних томах каталогів видань бібліотеки та публікацій про її діяльність.

Євгенія Тодорова,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри бібліографознавства та
інформаційно-бібліографічної діяльності ХДАК

Надійшла в редакцію 5 січня 2013 року